

Kereyti
ya 1

Buka ekgolo ya dipalenyana

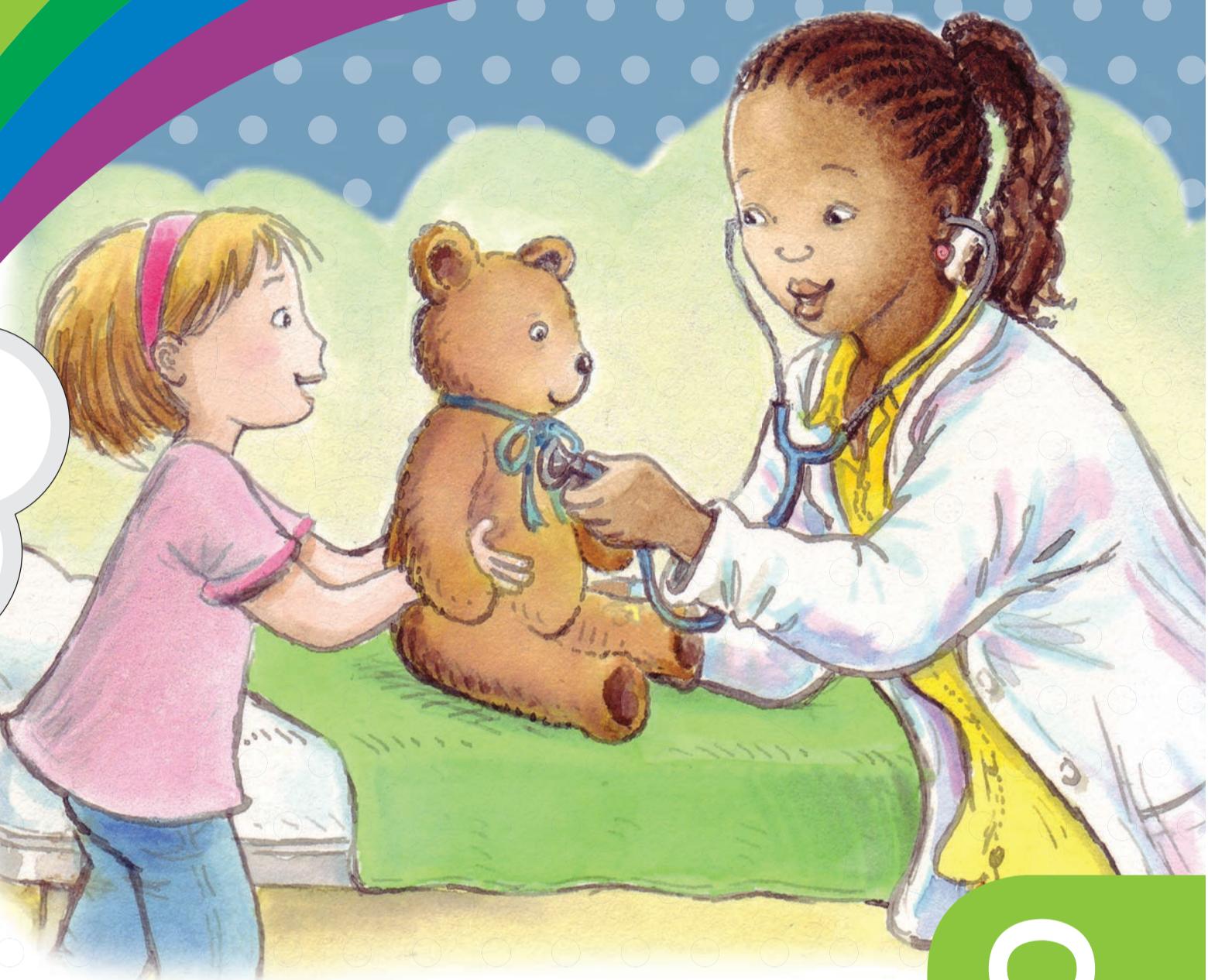
basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SESOTHO

8

Buka

Tsela ya ho sebedisa Buka e Kgolo ena:

Dipale tse bukeng ena:

1 Anna o ya ngakeng

2 Busi o reka baesekele

1

13

Tsela ya ho sebedisa Buka e Kgolo ena:

Jwaloka titjhere o tla hloka ho rala le ho etsa tokiso ya mosebetsi wa palo e kopanetsweng le sehlopha sa hao. Ka tlwaelo ha titjhere e etsa palo e kopanetsweng, titjhere e sebetsa le bana bohole, empa ha sehlopha se le seholo haholo, ho molemo ho sebetsa le sehlotshwana kapa karolo ya sehlopha. Ho hlokomelwe ho tiisa ho netefatsa hore bana ba dula mmoho mme ba bona Buka e Kgolo hore ba kgone ho bona se ngotsweng.

Nakong ya palo e kopanetsweng ya Buka e Kgolo bana ba ithuta ho tshwara buka, ho e tshwara ka mokgwa o nepahetseng,, ho phetla maqephe ka mokgwa o nepahetseng. E hodisa tsebo ya sethato ya tsebo ya buka- khabara, bokapele, bokamorao le sehlooho. E tataisa le kamoo tsela ya palo e etsahalang ka teng mme e bohlokwa bakeng sa tswelliso pele ya bana ya ho mamela, ho bua, ho bala, ho nahana, le ho rarolla mmoho le bokgoni ba ho ngola bo batlahalang ho CAPS:

- Ho hodisa bokgoni ba ho mamela le ho bua.
- Ho hodisa bokgoni bo hlathlang ba ho bala.
- Ho araba dipotso paleng.
- Ho taka kapa ho tshwantshisa pale.
- Ho sebedisa ditshwantsho ho noha hore pale e bua ka eng.
- Ho sebedisa palo e kopanetsweng e le motheo wa ho ngola ho arolelanwang.

Ho itokisetsa nako ya palo e kopanetsweng

- Netefatsa hore bana bohole ba bona buka. Ha sehlopha sa hao se le seholo, sebetsa le sehlotshwana se senyenane.
- Ho tla thusa ho emisa buka hore o se e tshware ha o ntse o bala. (Bona ditaelo tsa ho emisa buka khabareng e kamorao.)
- Sebedisa rula kapa thupa ho latella mantswe ha o ntse o bala.
- Ha o batla ho bonahatsa mantswe a kgethehileng, o ka sebedisa disitiki nota pela lenseswe ho le bonahatsa, kapa wa iketsetsa fensetere ya mejiki'. Sebedisa pampiri e kgutlonne mme e nyenane e kgutlonne e sehwe mahareng a e kgolo. Nka e kgolo mme o e behe senglweng hore ho bonahale lenseswe le le leng feela.

Mokgahlelo wa pele wa palo e kopanetsweng

Mokgahlelo wa pele o tadihana le ho natefelwa le 'tadimo' ya pele ya sengolwa, mme bana ba fana ka maikutlo a bona ka sengolwa.

- Phetla pale eo ba tlang ho e bala. Bua ka ditshwantsho.
- Kopa bana ba nohe pale ka sehlooho le ditshwantsho.
- Pele ho balwa ba tsebise mantswe a thata paleng.
- Etsa dikarete tsa mantswe ho tsebisa tlotlontswe e ntjha.
- Bala pale, o sebedisa sefahleho le ho phahama ho fapaneng ha lenseswe. Sebedisa matsoho le sefahleho.
- Latela mongolo ha o ntse o bala ka ho supa ka rula kapa thupa mantswe hore bana ba bone seo o se balang le ho se amanya le medumo leqepheng. Sena se tla ba thusa le ho bona tsamaiso ya ho bala ho tloha ho le letshehadi ho isa ho le letona le ho tloha hodimo ho leba fatshe.
- Sebedisa sena e le monyetla wa ho ba tsebisa 'puo ya buka' jwaloka: mantswe, polelo, leqepheng, mongodi, sehlooho jl.
- Ha bana ba be le seabo paleng ka ho pheta dipolelo tse iphetang(mohlala: "Matha, matha, matha ka lebelo, o ke ke wa ntshwara- ke monna wa borotho ba kgemere!")
- Pale e le nngwe e balwe makgetlo a mabedi ho isa ho a mararo ho neha bana monyetla wa ho bina mantswe, ho tshwantshisa, le ho bolela pale ka mantswe a bona.

Mokgahlelo wa bobedi wa palo e kopanetsweng

- Mokgahlelong wa bobedi ho sebediswa sengolwa sona se sebedisitsweng pele feela kgatello e le ho baleng mme titjhere e sebedisa dipuisano tse teng ho hodisa tlotlontswe ya kutlwisiso, bokgoni ba ho rarolla le sebopoho sa sengolwa (thuto-puo, matshwao a puo jl)
- Ho ho wena , titjhere ho tlisa bana ho tadimo e shebaneng le tse latelang: kgopolo ya ho ngola, sebopoho sa sengolwa, medumo ya puo, sebopoho sa puo, ditsela tsa ho kgetholla mantswe le kutlwisiso maemong a fapaneng (dipotso tsa puo- phara, ho hlopholla, ho akanya, ho sekaseka le kananelo)

Mokgahlelo wa boraro wa palo e kopanetsweng

- Mokgahlelong wa boraro wa palo e kopanetsweng, bana ba ipalle sengolwa ka bo bona mme ba etse mosebetsi wa molomo, ho etsa le ho ngola ho itshetlehileng senglweng.
- Moo ho kgonehang, sengolwa sa Palo e Kopanetsweng se lebise ho Ho Ngola ho Kopanetsweng moo titjhere e bontshang ho ngola sengolwa mme bana ba qapa bongodi ba sengolwa ha titjhere e ba tataisa ebile e ngola seo ba se tjhong. Sena se thusa ho lokisetra bana mosebetsi wa ho ingolla mesebetsi ya bona.

1

Anna o ya ngakeng

Kajeno Anna o ikutlwa a kula.

Anna o ikutlwa a tjhesa.

O bolella Bobo thedi ya hae,
"ke a kula. Ke ikutlwa ke tjhesa."

Mme wa Anna o mo isa ngakeng. Mme
o bolella mooki hore Anna o a kula.

"Anna o tjhesa haholo," ho rialo mme.

Ka sebakanyana ngaka e bitsa Anna.

"Dumela Anna, o ikutlwa jwang?"
ho botsa ngaka.

Anna o bolella ngaka hore o a kula.
Ngaka e re e tla hloka ho hlahloba
Anna.

“Ere re bone o boima hakaakang,”
ho rialo ngaka.

“Hantle haholo, boima ba hao ke
dikilokeramo tse 25,” ho rialo ngaka.

“Ere re bone o molelele hakakang,”
ho rialo ngaka.

“Bolelele ba hao ke disentimitara
tse l25 ,” ho rialo ngaka.

Ngaka e mamela mpa ya Anna.

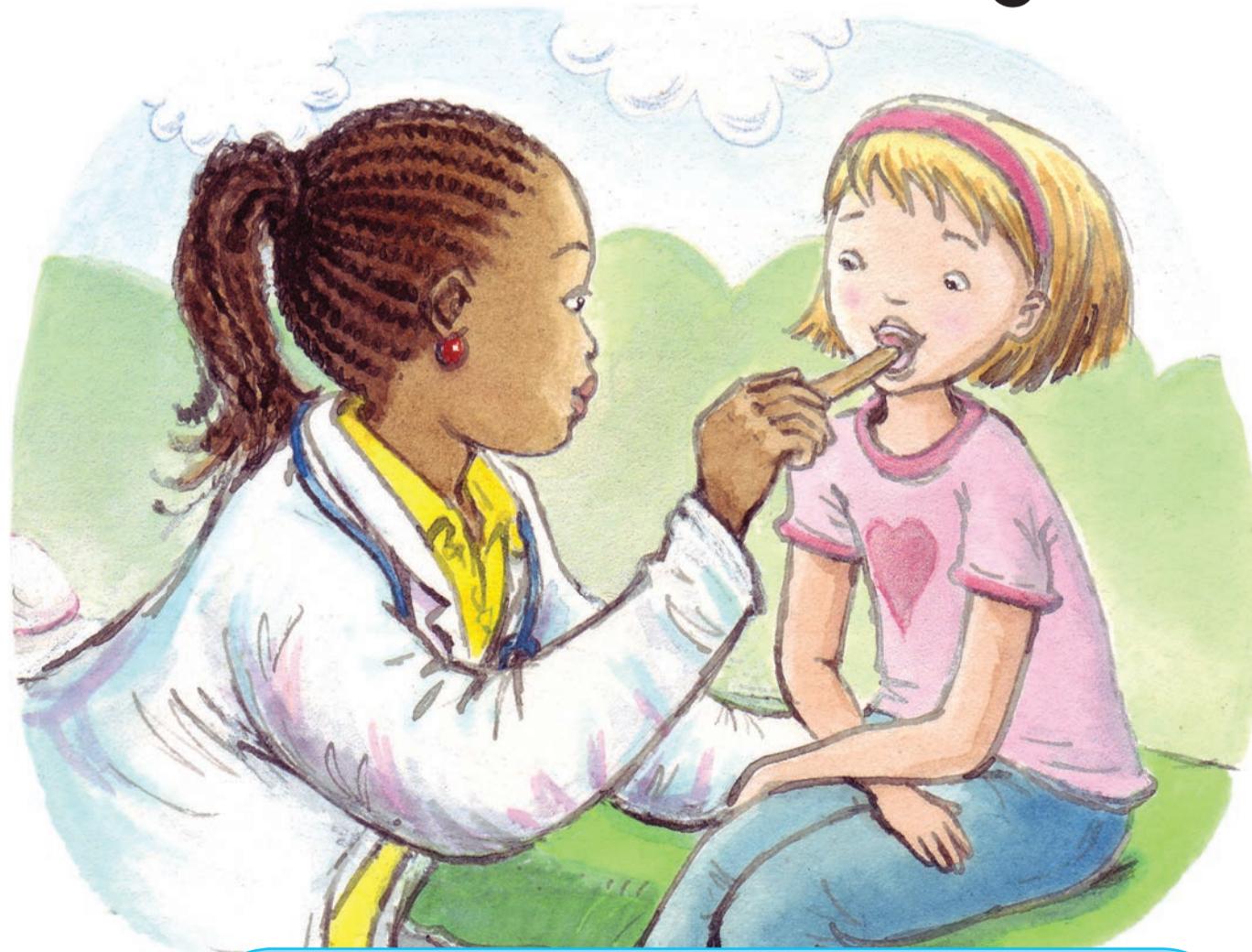

Ho ne ho se bohloko.

Ngaka e mamela sefuba sa Anna.

Ngaka e sheba ka molomong wa Anna.

Ho ne ho se bohloko.

Ngaka e bolella Anna, "O a kula. O tshwerwe ke sefuba. Ke lokela ho o peita ke be ke o fe moriana."

Yaba ngaka e peita Anna. A utlwa bohloko hanyenyane.

"Itjhuu!" Anna a lla.

Yaba Anna o kopa ngaka hore e
thuse Bobo.

"Ngaka, Bobo le yena o a kula,"
Anna o bolella ngaka.

"Oh Bobo, na le wena o a kula?"
ngaka e a botsa.

Ngaka o mamela sefuba sa Bobo.

Ho ne ho se bohloko.

**Yaba ngaka e tlama leoto la bobo ka
petjhe.**

“Jwale o tla ikutlwa o le betere,”
ngaka e bolella Bobo.

Anna o tlameha ho nwa kgaba e
nyenyane hararo ka letsatsi.

O boetse o fa Anna pompong.

"O ngwananyana ya sebete, Anna,"
ho rialo ngaka.

"Ke a leboha ngaka," ho rialo Anna.

"Ngaka hle, ebe Bobo le yena a ka
fumana pompong?"

"Ee!" ho rialo ngaka. "Bobo a ka
fumana dipompong
tse pedi."

2

Busi o reka baesekele

Busi kgale a ntse a batla ho reka baesekelle. Ka Moqebelo o mong, o ile lebenkeleng le dibaesekelle le Pam. Kamora nakwana, Busi le Pam ba ne ba eme kapela baesekelle eo ba e ratileng: baesekelle e pinki e phatsimang! Ba e palame pele mme ba fumana e palameha hamonate.

A re, "Pam, ke baesekelle e ntle haholo. Ke lakatsa ho e reka."

Empa baesekelle ke RI20 ha busi a na le R50 feela. "Ke se ke atametse ho ba le tjhelete ya baesekelle," Busi a nahana.

Hamorao ha Busi a ba le dilemo tse ^q, rangwane wa hae a mo neha R50.

Busi a kopa R50 ntate wa hae.

A re, "Ke tla o neha R20, empa pele
o tlameha ho thusa serapeng."

Ba hleka matlakala a mahluku mme ba
nosetsa dijalo.

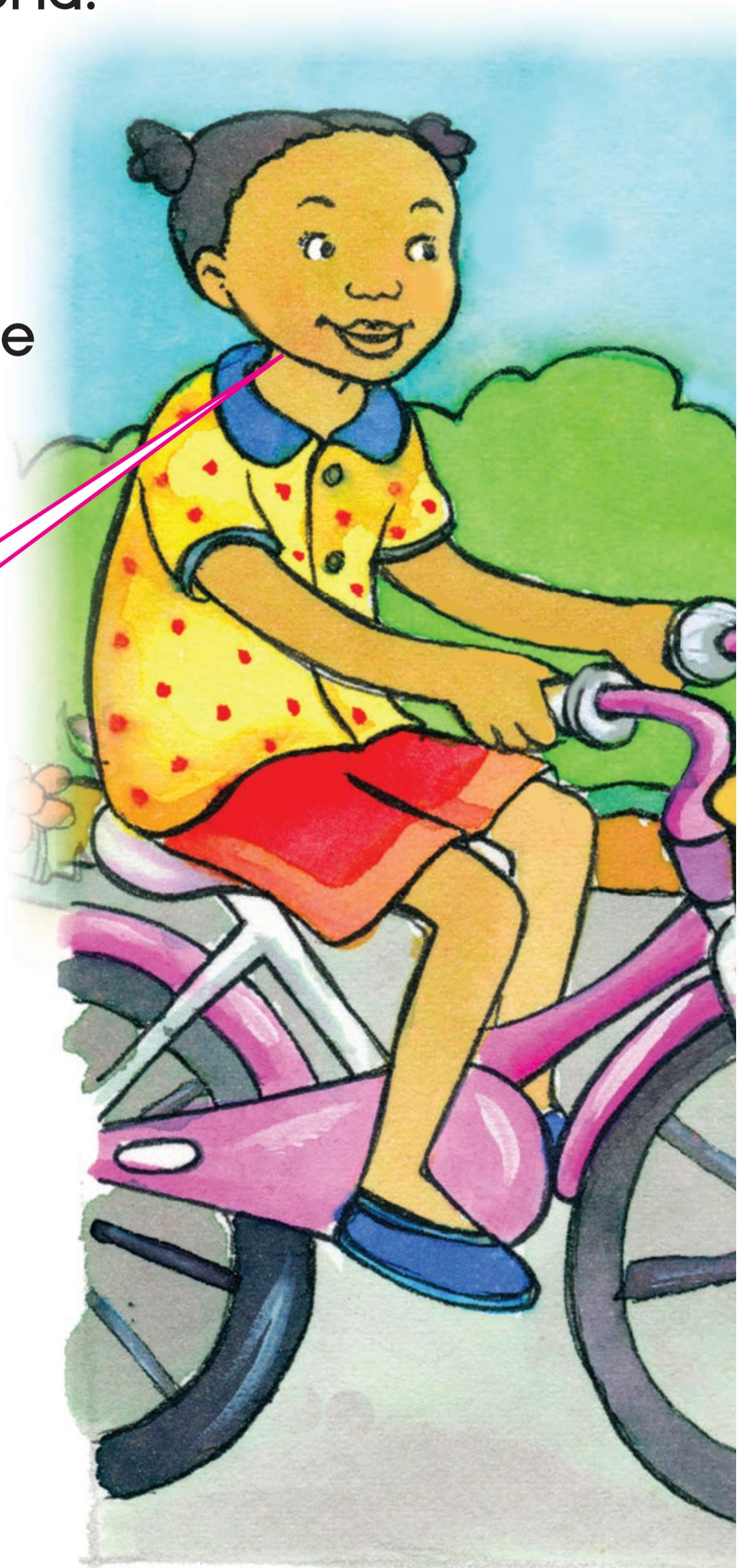
"Ke a leboha ha o nthusitse , Pam,"
Busi a bua. Yaba ba leba ho ya reka
baesekele, Busi a tshwere sepatjhe sa
hae.

Bana ba natefelwa ke ho palama
dibaesekele tsa bona.

Ka letsatsi le leng
ha ba ntse ba
palame dibaesekele
tsa bona ...

Hela Pam, ho
monate jwang
ho palama
mmoho.

Pam mamela. Ke
utlwa katse e lla.

Pam, mamela.
Ke utlwā
katse e lla.

Ee! Bona- mohatla wa yona
o tshwarehile fenseng.

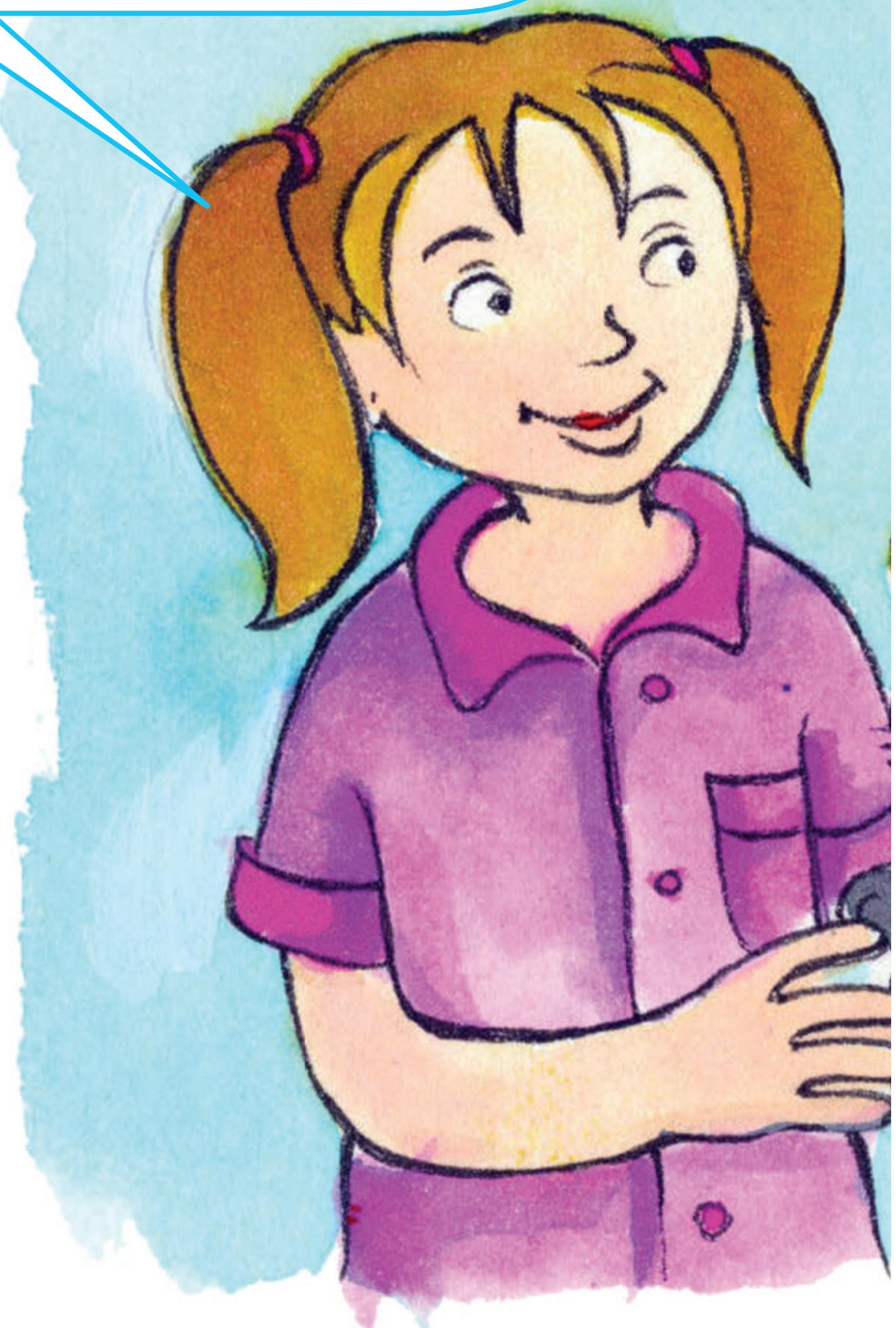
Joo!
Katsenyana
ya batho!

Re etseng ka
katse ee?

Ke thabile ha re pholositse
katse. Ho tlamehile ho be le
ya ntsenga e batla.

Ke bone phousetara ya
KATSE E LAHLEHILENG
sekolong. E re ke o bontshe.

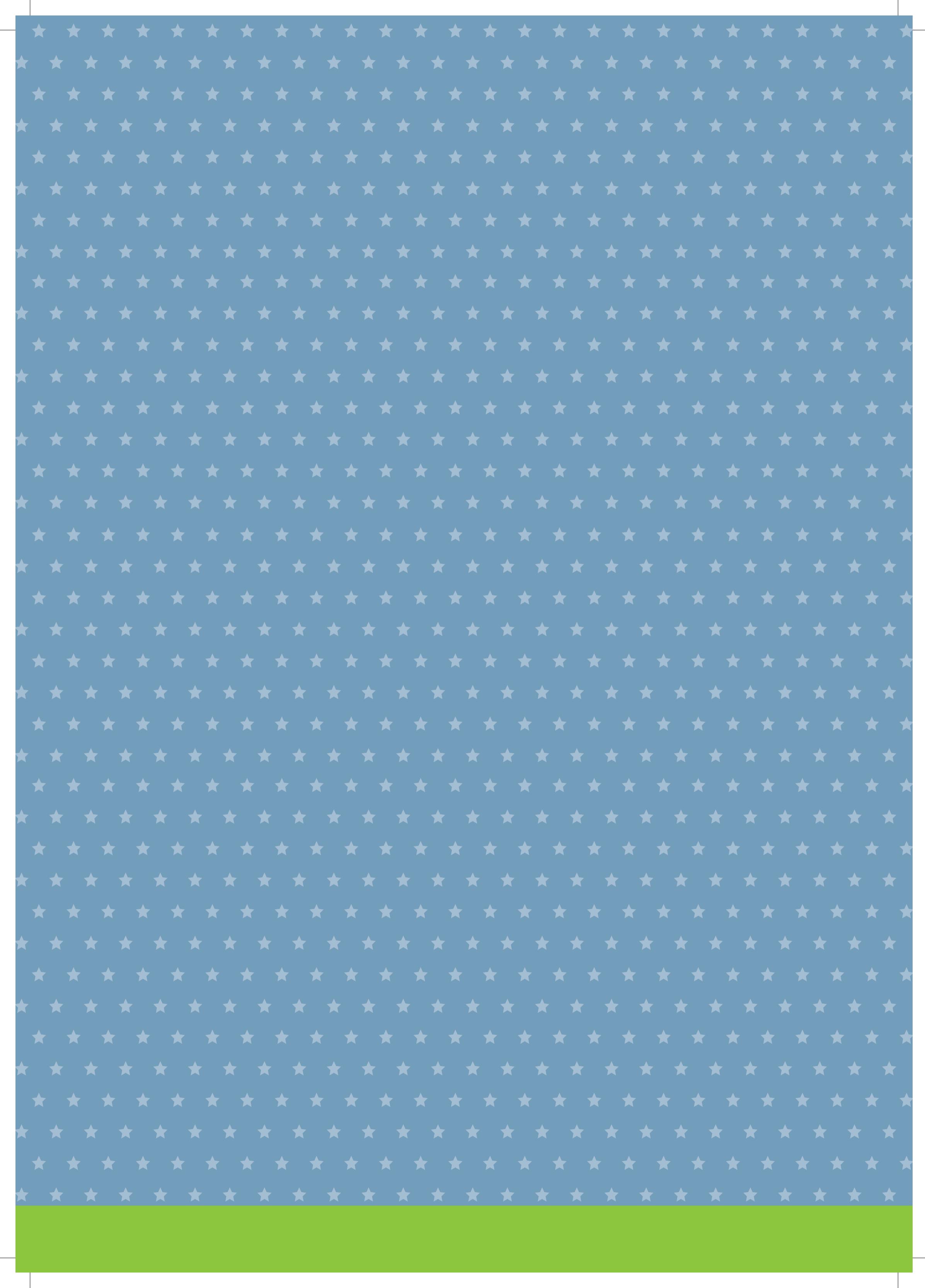
LAHLEHILE

Ke lahlehetswe ke katse. E tshweu hape e mmala wa kgemere mme e bitswa Ginger. Ha o ka e fumana katse eo ya ka ke kopa o letsetse Brenda mohaleng ona 012345678.

Ke tla e lata.

Busi a beha katse kahloko
baseketeng ya baesekele ya hae
e pinki a ya le yona lapeng. Yaba o
letsetsa Brenda mohala. Kapele
Brenda a fihla hot la lata Ginger,
mme ba thabela ho bonana hape.

O amohelwa letotong le bitswang Buka e Kgolo. Buka e Kgolo ena ke karolo ya tse ding tsa Rainbow Series, tse kenyelletsang dibuka-tshebetso, pokello, dibuka tsa dihlopha le diphousetara. Re tshepa hore o tla fumana dipale tsa mafuta tse kenyelletseng dipaleng tse robedi tsa Buka e Kgolo kereiting ena, di le bohlokwa ho ruteng ha hao mme le hore bana ba tla natefelwa ke kamano ya bona le palo e kopanetsweng.

CAPS bakeng sa boemo bo qalang e hlakisa Palo e Kopanetsweng e le e nngwe ya dikarolo tsa bohlokwa tsa tsela ya ho bala. Palo e Kopanetsweng hangata e nka nako ya pakeng tsa matsatsi a mabedi le a mane bekeng mme ngwana e mong le e mong a bala sengolwa se le seng. Dibuka-tshebetso le dibuka tsa dihlopha di loketse sepho sena.

Le ha ho le jwalo, palo e kopanetsweng ho sebediswa Buka e Kgolo e ngotseng ka ditlhaku tse kgolo ke tsela e ntla ya palo e kopanetsweng hobane bana ba kgona ho bona mantswe le ditshwantsho, mme ba kgona ho latela ha ho ntse ho balwa jwaloka tsela e tlwaelehileng ya ho pheta dipale malapeng. Ho bohlokwa hore bana ba dule pela Buka e Kgolo hore ba bone le ho bala sengolwa. Ditlhaku tse kgolo tsa dibuka tse kgolo di nehelana ka bokgoni ba ho balla bana ba bang ka lenswe le hodimo ka nako e le nngwe ka boiketlo maemong a phutholohileng.

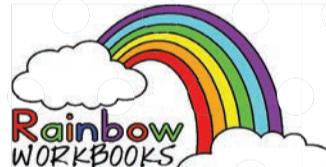
Dibuka tse kgolo letotong lena di tla hlahisa bana tsebong ya dipale tse fapaneng, dithothokiso, diraeme le dipapadi hammoho le tlhahiso le dingolwa tsa ditshwantsho.

Ke boikarabelo ba hao, o le titjhere, ho neha dipale bophelo baneng hore maemo a ho natefelwa le ho thaba a be teng. Tshebediso ya Buka e Kgolo e o neha bokgoni ba ho bopa kamano ya ketso ya ho bala ka tsela e natefelang wena mmoho le bana. Re tshepa hore buka ena e tla o thusa ho etsa sena.

Dikgopololo tse ding tsa ho sebedisa Buka e Kgolo

- Sebedisa polasetiki e hlakileng e le moalo hodima Buka e Kgolo. Ho tla thusa hore bana le titjhere ba ngole hodima polasetiki.
- Ngola hodima moaloo hlakileng ka pene e phumolehang.
- Sebedisa tlelipi e kgolo ho tshwarahanya moalo o hlakileng le buka e kgolo.

ISBN 978-1-4315-3044-1

ISBN 978-1-4315-3044-1

THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street, Pretoria
South Africa

© Department of Basic Education
First edition 2016

The Department of Basic Education has made every effort to trace copyright holders but if any have been inadvertently overlooked, the Department will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

The Big Books in this series are available in all languages. They were developed by a team of UNISA Language and Education experts as part of their Community Engagement contribution to South Africa's education sector.

Author: V McKay

Ikisetse seemisa sa Buka e Kgolo

O tla hlota:

- Khateboroto e nang le bophara bo lekanang le Buka e Kgolo e butsweng (594 mm) mme bolelel bo be makgetlo a 3 (1360 mm).
- Masking theipi.
- Ditlilipi kapa diphekese ho tshwara khateboroto mmoho.

Sebedisa masking theipi ho kopanya dikarolo tsa khateboroto.

Mena khateboroto ho etsa foreimi ya A mme o tsipelle bofatshe le sefahleho mmoho jwaloka ha ho bontshitswe setshwantshong se ka tlaase.

